

การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

LIFE SKILLS CURRICULUM DEVELOPMENT BY USING THINKING-BASED
LEARNING FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว¹

ศิริยุภา พูลสุวรรณ²

มนัส บุญประกอบ³

วิชัย วงษ์ใหญ่⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร โดยกำหนดขั้นตอนการ ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

ผลการดำเนินการพบว่าองค์ประกอบของทักษะชีวิตมี 5 ด้าน (Five Smarts) ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิด (Thinking Smart : T-Smart) 2) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Smart : D-Smart) 3) ความสามารถในการสื่อสารและทักษะทาง สังคม (Communication & Social Skills Smart : C-Smart) 4) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และจัดการ กับความเครียด (Emotional Control & Coping Stress Smart : E-Smart) และ 5) ความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจตนเอง (Self - Smart : S-Smart) องค์ประกอบของร่างหลักสูตร ประกอบด้วย สภาพปัญหาและ ความจำเป็น หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา จำนวน 10 หน่วยกิจกรรม แนวการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์และ แหล่งเรียนรู้ และแนวการวัดและประเมินผล แผนการจัดกิจกรรมตาม หลักสูตรรวม 31 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมรวม 32 ชั่วโมง (แผนที่ 31 ใช้เวลา 2 ชั่วโมง) ขั้นตอนการจัด กิจกรรมในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียน ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ประสานพลังฝึกคิด ขั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ และ ขั้นที่ 5 สรุป ประเมินสู่การประยุกต์ใช้

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตร ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัย แบบ Pretest- Posttest Control Group Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านหนองหมีห้วยดง (ประชาวิทยาคาร) จำนวน 40 คน สุ่มเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 20 คน ผลการวิจัย พบว่า คะแนนการประเมินทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนการประเมินทักษะชีวิตหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพัฒนาการของพฤติกรรมทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองจากการประเมิน 4 ครั้ง ในระหว่างการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรพบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกระยะ ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรทักษะชีวิต, ทักษะชีวิต, การคิดเป็นฐานการเรียนรู้

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop and to study the effectiveness of Life Skills Curriculum by using Thinking-based learning for Prathomsuksa 6 students. The curriculum development comprised of four stages. 1) Studying and Surveying Fundamental Data. 2) Constructing the curriculum. 3) Implementing the curriculum, and 4) Evaluating and Revising the curriculum.

The results of processes got five factors of Life Skills (Five Smarts) as follows : 1) Thinking Smart : T-Smart 2) Decision Making and Problem Solving Smart : D-Smart 3) Communication & Social Skills Smart : C-Smart 4) Emotional Control & Coping Stress Smart : E-Smart 5) Self – Smart : S-Smart. The curriculum components are the background of problems, purpose, content of the curriculum are 10 units, activities, media/instruments and leaning resources and evaluating methods. There are 31 activity plans using 32 hours for activities organizing. (31st activity plan was used 2 hours) There are 5 steps for the lessons as follow that : 1) Motivation 2) Sharing 3) Thinking 4) Producing 5) Conclusion, Evaluating and Applying. Evaluating the Effectiveness of the curriculum using pretest- posttest control group design. The sample of this research is Prathomsuksa 6 students of Ban Nongmihaudong (Prachawittayakarn) School of 2011 academic year during the first semester. The results of this research indicated that : The posttest mean score in life skills of the experimental group were significantly higher than pretest at .05 level. The posttest mean score in life skills of the experimental group were significantly higher than control group at .05 level and the development of

life skills behavior of the experimental group tend to be higher level. The Evaluation indicated that the effectiveness of the curriculum was in criteria.

Keywords : Curriculum Development, Life Skills Curriculum, Life Skills, Thinking-based Learning

บทนำ

เด็กและเยาวชนนับเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญที่ทุกประเทศต่างตระหนักว่า คนกลุ่มนี้จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศชาติ แต่สภาพการณ์ทางสังคมปัจจุบันพบว่า คนกลุ่มนี้กำลังเผชิญกับสิ่งยั่วยุรอบตัวอันเนื่องมาจากการตอบรับกระแสของโลกในยุคทันสมัยประกอบกับคุณลักษณะของช่วงวัยที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งรอบตัวจึงนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย

ผลจากการศึกษาวิจัยขององค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย พบข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า พฤติกรรมและการแสดงออกของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากขึ้น อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การติดเกม การทะเลาะวิวาท การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น (สมพงษ์ จิตระดับ. 2546 : 6,12 ; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2548 : 30 ; สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน : สสค. 2553: ก) ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากเด็กและเยาวชนขาดทักษะชีวิต อันเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนและนำพาตนเองให้รอดพ้นจากสภาพการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุคปัจจุบัน

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลที่จะเผชิญกับสภาพการณ์และจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวทั้งในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับปรับตัวในอนาคต องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตหลัก หรือ ทักษะชีวิตที่เป็นแกน (Core Life Skills) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตของประชากรทั่วโลก ไว้ 10 ประการ กล่าวคือ 1) การตัดสินใจ (Decision Making) 2) การแก้ปัญหา (Problem Solving) 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) 5) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) 6) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) 7) ความตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) 8) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) 9) การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotion) และ 10) การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) (WHO. 1994:1-3) สำหรับในประเทศไทย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543 : 10) ได้เพิ่มองค์ประกอบของทักษะชีวิตอีก 2 ประการ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 1-2) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญ ไว้ 4 ประการ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าใน

ตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้การสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตสำหรับการวิจัยครั้งนี้ 5 ประการ ใช้ชื่อว่า “Five Smarts” หรือ “ความสามารถ 5 ประการ” ได้แก่ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารและทักษะทางสังคม ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์และควบคุมความเครียด และความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง

การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา นับเป็นระดับรากฐานที่สำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาให้เด็กมีภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับการดำรงชีวิต และสามารถเติบโตอย่างมีคุณภาพ (World Health Organization (WHO). 1997: 14; พระปลัดเสนห์ ธมมวโร และคณะ. 2544: 21) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทุกองค์ประกอบ มีไม่มากนัก และยังพบสภาพปัญหาที่ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องมาจาก ปัญหาที่เกิดจากตัวครูที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องทักษะชีวิต ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารสถานศึกษา ยุทธวิธีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตยังขาดความหลากหลาย มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ไม่ชัดเจนนัก รวมถึงการขาดแคลนสื่อสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน และผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิต ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน (Thinking-Based Learning) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการคิด (Thinking Skills) อุปนิสัยแห่งการเป็นนักคิด (Habit of mind) และการคิดอภิมาน (Metacognition) (Swarzt ;& et.al. 2008: 27) สามารถเสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะและความสามารถที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิต โดยแนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการคิดที่ชำนาญ (Skillful Thinking) เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความสามารถในการคิดไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสนับสนุนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคิดและทักษะชีวิต ที่กล่าวว่า การรู้จักคิด หรือ คิดเป็น เป็นตัวนำที่ชักพาหรือเปิดช่องไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์. 2551: 6) บุคคลที่มีทักษะชีวิตที่บกพร่องอาจสืบเนื่องมาจาก การมีทักษะการคิดที่อ่อนแอ (Nelson-Jones. 1997: 8) และยังพบงานวิจัยที่สนับสนุนว่าการสอนทักษะการคิดในระดับประถมศึกษา มีผลทางบวกต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก (Jessica ;& Janet Bento. 2009: 329)

ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ซึ่งมีลักษณะเป็นหลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) ให้สามารถนำไปจัดการเรียนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนได้ทั้งนอกเวลาเรียนและสามารถบูรณาการในเนื้อหาการเรียนปกติ โดยได้ออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็น 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Motivation) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Sharing) ขั้นประสานพลังฝึกคิด (Thinking) ขั้นผลิต

ผลงานนำเสนอ (Producing) ขั้นสรุป ประเมินสู่การประยุกต์ใช้ (Evaluation & Applying) ทั้งนี้เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน มีความหมายและสำคัญต่อผู้เรียนในการที่จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีคุณภาพและสามารถเผชิญกับสภาพการณ์ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังให้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีหลักสูตรเสริมที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงาน และผู้ที่สนใจนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของตน เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความพร้อมรอบด้าน สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ก่อให้เกิดคุณประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. สถานศึกษามีหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน
2. เป็นแนวทางให้หน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา หรือผู้ที่สนใจนำแนวคิดไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ รวมถึงนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากองค์ประกอบของทักษะชีวิตถูกกำหนดไว้สำหรับคนทุกวัย ดังนั้นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนหลัก โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการเพื่อให้ได้องค์ความรู้

เกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเสริม โดยศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรเสริม การพัฒนาทักษะชีวิต และแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิต โดยดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะชีวิต และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิต ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการสาธารณสุข ผู้ปกครอง และ ครูผู้สอน

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการตรวจสอบ ยืนยัน ความหมาย องค์ประกอบ นิยาม และแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิต ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต และด้านจิตวิทยา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร แบ่งขั้นตอนการเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดทำร่างของหลักสูตร เป็นการนำผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 การศึกษา มาจัดทำร่างหลักสูตรโดยร่างหลักสูตรมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือสภาพปัญหาและความจำเป็นหลัก การวัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาและเวลา แนวการจัดกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ และ แหล่งเรียนรู้ และแนว การวัดและประเมินผล โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 10 หน่วยกิจกรรม รวมเวลา 32 ชั่วโมง แบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรเป็น 5 ขั้น คือ ขั้นสร้างแรงจูงใจในการเรียน ขั้นแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ขั้นประสานพลังฝึกคิดขั้นผลิตผลงานนำเสนอ และ ขั้นสรุป ประเมิน สู่การประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 2 ประเมินร่างหลักสูตร เป็นการประเมินร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรและความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างของหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D.= 0.47)

ขั้นที่ 3 สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือประกอบหลักสูตร ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 31 แผน แบบประเมินทักษะชีวิต จำนวน 6 ฉบับ แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิต 1 ฉบับ และแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียน จำนวน 1 ฉบับ ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือประกอบ หลักสูตรโดยนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินและนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่าง พบว่าเครื่องมือประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสม ดังนี้ ด้านความสามารถในการคิด (คิดอย่างมี วิจารณญาณ) มีค่าความยาก 0.53 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.40 - 0.73 ค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.81, ด้านความสามารถในการคิด (ความคิดสร้างสรรค์) มีค่าอำนาจจำแนก 0.33 - 0.63 ค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.78 ด้านความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ค่าความยาก 0.50 - 0.67 ค่าอำนาจ จำแนก 0.53 - 0.73 ค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.80, ด้านความสามารถในการสื่อสารและทักษะทาง สังคม ค่าอำนาจจำแนก 0.38 - 0.65 ค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.91$, ด้านความสามารถในการควบคุม อารมณ์และจัดการกับความเครียด ค่าอำนาจจำแนก 0.33 - 0.61 ค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.85$ และด้าน

ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง ค่าอำนาจจำแนก 0.38 – 0.64 ค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.87$, แบบสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิต และแบบสะท้อนผลการเรียน มีความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 4 ศึกษาสำรวจ (Pilot Study) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของหลักสูตรสำหรับการนำไปใช้ในสถานศึกษา รวมถึงศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองหมี่หวดง (ประชาวิทยาคาร) อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการบริหารและการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ทำการสุ่มเพื่อจัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pretest- Posttest Control Group Design ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ใช้เวลาในการทดลอง 32 ชั่วโมง (แผนที่ 31 ใช้เวลาจัดกิจกรรม 2 ชั่วโมง)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร มีการดำเนินการ 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ได้กำหนดประเด็นการประเมินให้ครอบคลุมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณ พิจารณาจากผลการประเมินทักษะชีวิต เปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบความแตกต่างหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และผลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรโดยพิจารณาจากพัฒนาการของพฤติกรรมการแสดงออกที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิต ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนของนักเรียนรวมถึงการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 2 การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลที่พบและรวบรวมได้ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร ผลจากการประเมินประสิทธิผลหลักสูตร และการสะท้อนผลการเรียนของผู้เรียน สรุปประเด็นที่จะต้องนำมาปรับปรุงหลักสูตร ได้แก่ การใช้ภาษาในสถานการณ์จำลองหรือกรณีศึกษา การใช้คำสั่งในใบกิจกรรมควรมีความชัดเจน กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินผล

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็น 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) โครงสร้างเนื้อหาและเวลา 5) แนวการจัดกิจกรรม 6) สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 7) แนวการวัดและประเมินผล

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร มีดังนี้

2.1 คะแนนการประเมินทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนการประเมินทักษะชีวิตหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เกณฑ์การผ่านการประเมินของคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนของกลุ่มทดลองผู้วิจัยตั้งไว้ที่ร้อยละ 75 ผลคะแนนประเมินทักษะชีวิตแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการประเมินทักษะชีวิต ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบของทักษะชีวิต	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	$\bar{X}$	S.D.	p-value	$\bar{X}$	S.D.	p-value
ความสามารถในการคิด (การคิดอย่างมี วิจารณญาณ)						
กลุ่มทดลอง	11.05	1.88	.34	16.50	1.96	.00
กลุ่มควบคุม	10.60	1.39		12.05	1.54	
ความสามารถในการคิด (ความคิดสร้างสรรค์)						
กลุ่มทดลอง	69.15	12.59	.59	82.05	12.22	.00
กลุ่มควบคุม	68.00	9.39		73.35	9.77	
ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา						
กลุ่มทดลอง	8.55	1.76	.92	12.40	1.73	.00
กลุ่มควบคุม	8.50	1.32		10.30	1.42	
ความสามารถในการสื่อสารและทักษะทางสังคม						
กลุ่มทดลอง	76.50	7.02	.06	98.20	3.46	.00
กลุ่มควบคุม	72.75	7.16		73.35	7.09	
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และ จัดการกับความเครียด						
กลุ่มทดลอง	43.25	2.73	.56	53.35	2.21	.00
กลุ่มควบคุม	41.15	3.28		43.30	3.45	
ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง						
กลุ่มทดลอง	43.70	4.09	.47	54.70	2.99	.00
กลุ่มควบคุม	42.60	5.25		43.15	4.53	

2.2 พัฒนาการของพฤติกรรมทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองจากการสังเกต 4 ครั้ง ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงร้อยละของคะแนนพัฒนาการจากการสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง
ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรพิจารณาเป็นรายด้าน

องค์ประกอบของทักษะชีวิต	ผลการสังเกต							
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3		ครั้งที่ 4	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความสามารถในการคิด	50.36	6.36	62.86	3.66	70.71	3.74	76.07	3.78
ความสามารถในการตัดสินใจและ แก้ปัญหา	55.00	3.54	68.21	7.18	80.00	5.59	89.29	4.26
ความสามารถในการสื่อสารและ ทักษะทางสังคม	58.93	3.49	72.50	5.20	81.43	4.76	92.50	2.89
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และจัดการกับความเครียด	60.36	3.36	70.71	2.38	82.50	6.77	93.57	2.83
ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจ ตนเอง	63.93	3.56	75.36	4.88	88.21	4.01	94.29	4.94

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกการสะท้อนผลการเรียนของนักเรียน ภายหลังจากร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ จะเห็นว่า นักเรียนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความสุข รู้สึกสนุก เห็นว่ากิจกรรมต่างๆ มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม โดยเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกัน การฝึกยอมรับผู้อื่น การกล้าแสดงความคิดเห็น การสร้างแผนที่ความคิด การฝึกนำเสนอ การแสดงบทบาทสมมุติ การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การเล่นเกม การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองและกรณีศึกษา โดยเฉพาะกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติ การสร้างแผนที่ความคิด และการเล่นเกม เป็นกิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุดและเห็นว่า ช่วยฝึกการแก้ปัญหา ฝึกความอดทน ฝึกความสามัคคี การทำงานร่วมกัน การกล้าแสดงออก และความคิดสร้างสรรค์ และเมื่อร่วมกิจกรรมได้สักระยะหนึ่ง ซึ่งสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อนักเรียนร่วมกิจกรรมในหน่วยกิจกรรมที่ 4 นักเรียนสะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนโดยระบุว่า รู้สึกชอบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด เห็นว่าการคิดเป็นเรื่องสนุกและมีประโยชน์ นอกจากนี้ยังช่วยนักเรียนมีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออกมากขึ้นเพราะได้พูดและนำเสนอถึงสิ่งที่ตนเองคิดจากเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้มีลักษณะเป็นหลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทุกองค์ประกอบไปพร้อมกัน เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะไม่ยึดติดกับเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรปกติ (Content free) จึงสามารถที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมทั้งนอกเวลาเรียนและสามารถบูรณาการในเวลาเรียนปกติ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้สัมพันธ์กับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้และวิทยาการในท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของนักเรียน อันเป็นแนวทางสำคัญของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (WHO. 1997: 19) โดยการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ผู้เรียนวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่ควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งไม่ใช่การเรียนรู้เพียงเพื่อนำไปใช้ในการป้องกันสิ่งต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่ยังสามารถช่วยให้แต่ละบุคคลนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามต้องการเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยสนับสนุนให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองและมีความภาคภูมิใจในตนเอง (Orley. 1997: Online; WHO. 1999:10; Partnership for 21st Century Skills. 2006)

2. แนวคิดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร คือ การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน (Thinking-Based Learning) เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างชำนาญ (Skillful Thinking) เมื่อผู้เรียนมีการคิดที่ชำนาญจะสามารถใช้การคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดีและเกิดประโยชน์ต่อตนเอง แนวคิดนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการคิด (Thinking Skills) อุปนิสัยการเป็นนักคิด (Habit of Mind) และการคิดอภิमान (Metacognition) ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ใช้ทักษะการคิดที่เหมาะสมในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ออกแบบและสร้างแผนที่ความคิด นำเสนอ ร่วมกับสรุปความรู้ และระบุแนวทางการนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมลักษณะนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ยอมรับความคิดของคนอื่น ปรับตัวในการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความเข้าใจคนอื่น ยอมรับคนอื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด อันจะส่งผลให้เกิดการมีทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นซึ่งจะสนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงอุปนิสัยของการเป็นนักคิดออกมาอันจะส่งผลต่อการมีทักษะการคิดที่ชำนาญและนำไปสู่ความสามารถในการใช้ทักษะการคิดที่เหมาะสมเมื่อต้องเผชิญกับสภาพการณ์ต่าง ๆ หรือตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (Central Board of Secondary Education. N.d.: 15; UNICEF. 2001: Online; WHO. 1997: 19; Mangrulkar; & et.al. 2011: 26-27) เนื่องจากองค์ประกอบของทักษะชีวิตมีหลายประการและทุกทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกัน หากมีวิธีการที่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตหลาย ๆ องค์ประกอบไปพร้อม ๆ กัน ก็เกิดผลที่ดีกว่า เนื่องจากในการเผชิญสถานการณ์จริงคนเราไม่สามารถเลือกใช้ทักษะใดทักษะหนึ่ง แต่ต้องใช้หลาย ๆ ทักษะพร้อมกัน ดังนั้นการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีประสิทธิผลจึงควรมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่สามารถ

ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะชีวิตที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรครั้งนี้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Motivation) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Sharing) ขั้นประสานพลังฝึกคิด (Thinking) ขั้นผลิตผลงานนำเสนอ (Producing) และขั้นสรุป ประเมิน สู่การประยุกต์ใช้ (Evaluation & Applying) โดยพิจารณาการจัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดหลักที่ใช้ในการจัดกิจกรรมตามเนื้อหาของหลักสูตร ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักสูตรบรรลุผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีข้อดีคือ สามารถที่จะยืดหยุ่นหรือหลอมรวมได้หากพบว่านักเรียนสามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมได้บรรลุผลตามที่กำหนด หรือมีเวลาจำกัด

3. ผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีคะแนนการประเมินทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรทุกด้าน และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิตจากการสังเกตพฤติกรรม 4 ครั้งในระหว่างการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกระยะ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ส่งผลให้กลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตสูงขึ้นจริง เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการสังเกตพัฒนาการของพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิตเป็นรายบุคคล พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิตสูงขึ้นทุกคน จึงควรมีการศึกษาติดตามผลกับกลุ่มทดลองหลังจากจบการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรระยะหนึ่งเพื่อศึกษาความคงทนของพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิต นอกจากนี้จากผลการทดลองสะท้อนให้เห็นว่า ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิด เด็กที่มีความสามารถในการคิดสูงจะมีผลการประเมินทักษะชีวิตสูงด้วย ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กให้เกิดประสิทธิภาพจึงควรพิจารณาดำเนินการในเรื่องการพัฒนาการคิดของเด็กให้เกิดการคิดอย่างชาญฉลาด ทั้งนี้ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะและความสามารถในการเรื่องทักษะการคิด อุปนิสัยของการเป็นนักคิด และการคิดอภิमान จึงควรมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน และแนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนี้

ผลการประเมินทักษะชีวิตของกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร พบข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงขึ้นทุกองค์ประกอบ แม้ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยแตกต่างจากกลุ่มทดลองที่มีคะแนนการประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองใช้หลักสูตรเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ประเด็นนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ 2 ประการ ประการแรก คือ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรเสริมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นต่างก็ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตสูงขึ้นได้ แต่การกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเสริมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นก็ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตสูงขึ้นมากกว่า ดังนั้นหากต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตสูงขึ้นกว่าการใช้หลักสูตรแกนกลางก็สามารถที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ได้ และข้อสังเกตประการที่สอง อาจเป็นผลเนื่องมาจากการทดสอบ (Testing Effect) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึง การที่นักเรียนได้รับการทดสอบในเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งและสามารถที่จะระลึกหรือจดจำเนื้อหาอันนั้นได้ เมื่อมีการทดสอบอีกครั้งในช่วงระยะเวลาที่ห่างกัน นักเรียนที่ผ่านการทดสอบแล้วจะมีความสามารถในการจดจำเนื้อหาได้ดีกว่า นักเรียนที่ไม่ได้ผ่านการ

ทดสอบ ไม่ว่าจะในระหว่างการสอบทั้งสองครั้งนี้นักเรียนจะได้รับการกระทำหรือไม่ หรือได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือไม่ก็ตาม (Campbell ;& Stanley.1963. 18; Fraenkel ;& Wallen. 2000: 195)

4. ปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์และทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตสูงขึ้น เนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน โดยกำหนดเป็นจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนและเปิดโอกาสให้มีการศึกษา ค้นคว้าเพื่อหาแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน การให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดีของผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ดังนั้นสถานศึกษาที่สนใจจะนำหลักสูตรทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ หรือนำไปปรับใช้ จึงควรมีปัจจัยสนับสนุนในลักษณะเดียวกันนี้

5. ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นในเรื่องแบบประเมินทักษะชีวิต โดยแบบประเมินทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 6 ฉบับ ใช้วัดทักษะชีวิต 5 ด้าน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการใช้การประเมินที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนมากที่สุด แต่พบว่าในส่วน of แบบประเมินความสามารถในการคิดด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบประเมินทักษะชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ที่เป็นแบบทดสอบแบบสถานการณ์ มีการให้คะแนนเป็นแบบถูกให้ 1 ผิดให้ 0 ซึ่งแม้ว่าการใช้แบบประเมินดังกล่าวสามารถที่จะนำไปประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิต แต่วิธีการประเมินดังกล่าวอาจสะท้อนผลได้ไม่ชัดเจนนัก หากมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยอาจเลือกสร้างแบบวัดที่มีลักษณะการให้เหตุผลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่มีลักษณะการให้คะแนนที่ไม่เป็น 1 และ 0 น่าจะทำให้ได้ข้อมูลจากการวัดที่มีความครอบคลุมและชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ควรพิจารณาความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละแห่ง ทั้งนี้สามารถปรับประยุกต์กิจกรรมในหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับบริบทได้

2. การนำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนรวมถึงแผนการจัดกิจกรรม และขั้นตอนการจัดกิจกรรม เพื่อซึ่งจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผล

3. เนื้อหาของกิจกรรมที่ออกแบบในหลักสูตรมีความใกล้เคียงและสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตร และหน่วยกิจกรรมที่กำหนดในหลักสูตร ไม่ได้จัดเรียงเนื้อหาตามลำดับก่อน-หลัง ดังนั้นครูผู้สอนสามารถเลือกหน่วยกิจกรรมใดไปใช้ก่อนก็ได้ และในการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรที่ได้ออกแบบไว้ 5 ขั้นตอน ครูผู้สอนสามารถยืดหยุ่นหรือหลอมรวมขั้นตอนการจัดกิจกรรมได้เมื่อเห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งแล้ว

4. การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถที่จะสะท้อนถึงการมีทักษะการคิด มีอุปนิสัยของการเป็นนักคิด และการคิดอภิमान ครูผู้สอนควรศึกษาการใช้คำถามสำหรับการ

ส่งเสริมการคิดและการสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะผ่อนคลายและเป็นประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการแสดงความคิด

6. ในระหว่างการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ครูผู้สอนควรทำการสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะชีวิตของผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อจะได้ทราบพัฒนาการของทักษะชีวิตของผู้เรียน

7. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยกำหนดเวลาในการวิจัยระยะยาวและมีการติดตามผลการวิจัยเป็นระยะและต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการของการมีทักษะชีวิตที่ชัดเจนขึ้น และควรมีการศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นแกนครอบคลุม ทุกองค์ประกอบมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างระดับนี้น้อย

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ร.ส.พ.
- พระปลัดเสน่ห์ ธมมโร และคณะ. (2544). รายงานการวิจัย เรื่อง การใช้ทักษะชีวิตและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของวัยรุ่น. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2551). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ ศยาม.
- สถาบันส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน : สสค.(2553). การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. กรุงเทพฯ : สสค.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2546). การสร้างคุณค่าในกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดการปัญหาเสพยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. (2548,มกราคม-กุมภาพันธ์). ต้องทำอีกโพล. มติชน. 25(1276) ; 30.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : สพฐ. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- Campbell, D.T.;& Stanley,J.C.. (1963). Experimental and Quasi-Experimental Design for Research. Chicago : Rand McNally & Company.
- Central Board of Secondary Education. (N.d.). Life Skills Education. India: Delhi.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2000). How to design and evaluate research in education. 4th ed. Boston: McGraw-Hill.

Jessica, D. ;& Janet ,B. (2009). Activating children's Thinking skills (ACTS) : The effect of an infusion approach to teaching thinking in primary schools. The British Psychological Society. 79 : 329-351.

Nelson-Jones, R. (1997). Life Skills Helping : A Textbook of Practical Counseling and Helping Skills. 3th ed. Sydney: Holt, Rinehart and Winston.

Orley, J. (1997). Promoting Mental Health and Teaching Skills for Life.: the WHO Approach. Retrieved May, 11,2012, from www.healthchildrennetwork.lu/pdf/conference/1997/orley-enpdf.

Partnership for 21st Century Skills. (2006). A state leaders action guide to 21st century skills: A new vision for education. Tucson, AZ: Author.

Mangrulkar, Leena; Whitman, Chery V.; & Posner, Marc. (2001). Life Skills Approach to Child and Adolescent Health Human Development. Washington, DC: Education Development Center.Margaret :& Sheelah. 2008.

Swartz, R., Costa, A, Beyer, B., Reagan, R. and Kallick,B. (2008). Thinking-Based Learning : Promoting Quality Student Achievement in The 21st Century. New York : Teacher College Press.

UNICEF. (2001). Life skills. Retrieved 2 July 2010. from <http://www.unicef.org/lifeskills/index.html>

World Health Organization (WHO). (1994). School Health Education to Prevent AIDS and STD: A Resource Package for Curriculum Planners. Geneva : World Health Organization/Global Programme on AIDS.

_____. (1997). Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Geneva : WHO.

_____. (1999). Partners in life skills education: Conclusions from United Nations Inter-Agency Meeting. Geneva : WHO.